

ป้อหลวง ชื่อต้นไม้คนล้านนา

พะยูนการนำมาพันเส้นเชือก

ไม้ที่ให้คุณประโยชน์สร้างเส้นใยในดินแดนล้านนามีมากมายหลายอย่าง หลายชนิด มีทั้งต้นสา ต้นป้อ ต้นปะชะนัดหรือสับประรด แต่ที่ให้เส้นใยและต้นใหญ่สูงกว่าชนิดอื่นๆคือต้นป้อ

เคยเล่าเรื่องคุณประโยชน์ของป้อมาบ้างแล้ว ในแง่มุมอื่น มาวันนี้จะขอเล่า

เรื่องเกี่ยวกับคุณประโยชน์ต้นป้ออีกแนวทางหนึ่ง ตามคำเล่าของพ่อลุงคำผาย ที่ท่านอุตส่าห์ปลูกเลี้ยงต้นป้อไว้โดยมิให้ใครมาตัดฟัน หรือมาซื้อไปเป็นสินค้า พ่อลุงเล่าว่า "สมัยนี้ต้นป้อมันหายาก จึงปลูกไว้ให้ลูกหลานได้ดูกันบ้าง เพราะสมัยนี้มีแต่เชือกไนล่อน เชือกพลาสติกกันหมด เต็มทั่วบ้านเมือง อีกหน่อยหากพูดเรื่องต้นป้อ เด็กๆก็จะถามกันว่าต้นป้อมันมีลักษณะเป็นอย่างไร ทำประโยชน์อะไรได้บ้าง"

เมื่อกล่าวถึงต้นป้อ โดยทั่วไปคนจะรู้จักในนามของป้อหลวง บางท้องถิ่นเรียกกันว่า ป้อแดง เพราะเมื่อมันออกลูกออกผลมันมีสีแดง นั่นเอง

ต้นป้อหลวงหรือป้อแดง เป็นพืชให้ประโยชน์ทางเส้นใยพันเชือก.

ลำต้นป้อหลวงหรือป้อแดง มีลักษณะเป็นต้นตรงเป็นลำเดี่ยวๆมีเปลือกหนา สามารถลอกออกมาเป็นเส้นใย นำมาแช่น้ำทุบตากแห้ง แล้วนำเส้นใยมาพันเป็นเชือก ได้เป็นอย่างดี เชือกจากต้นป้อมีความเหนียวไม่มีดีดออกเหมือนเชือกไนล่อน หรือเชือกพลาสติก

การตัดต้นป้อมาลอกเอาเส้นใยต้องรอให้ต้นป้อออกดอกเต็มต้น และเกิดผลร่วงโรยไปแล้วจึงจะทำการตัด เพราะในช่วงนี้เชือกกันว่าเส้นใยต้นป้อจะเหนียวดี เมื่อ

นำมาพันเป็นเชือกจะทนทานเก็บได้หลายๆ ปี

ส่วนของแกนต้นป้อเมื่อเลือกเอาเปลือกออกแล้ว แกนต้นป้อจะมีลักษณะกลมกลิ้งสวยงาม เนื้อในสีขาวมีน้ำหนักเบา ช่างหรือสหล่าพื้นบ้าน มักนำมาตากแดดแห้ง เป็นรูปปลาตะเพียนนำไปแขวนกันตำแหลหรือเฉลวงปอกไว้ในท้องนาในที่หรือบริเวณการพิธีการแขกนาสหล่าหรือช่างบางคนอาจนำไปทำคอนกว้าง(ไม้คอนสำหรับการชนกว้าง) เพราะมีน้ำหนักเบาหากถือก็ไม่เกิดพิษภัยต่อมือ เพราะไม่มียางพิษ

ความนิยมอีกอย่างหนึ่งคือผู้คนสมัยก่อนจะปลูกต้นป้อไว้ในบ้าน แล้วปลูกไม้เลื้อย เช่น ต้นพลู ต้นคิปลี ให้เกาะเกี่ยวไต่เลื้อยขึ้นไปตามเปลือกป้อ แต่เจ้าของมักจะตัดยอดให้ต้นป้อไม่โตสูงเกินไป เพราะจะเก็บเกี่ยวเอาใบพลูหรือผลคิปลีได้ยาก

นอกจากต้นป้อหลวงหรือป้อแดงจะให้ประโยชน์กับผู้คนแล้ว เม็ดในของผลป้อยังเป็นอาหารอันโอชะของบรรดานกทั้งหลายโดยเฉพาะนกเอี้ยง จะพากันมาเป็นฝูงๆ ช่วยกันจิกกินเม็ดป้อที่มีสีสด

อันตรายจากต้นป้อก็มีอยู่บ้างโดยเฉพาะเปลือกของผลป้อที่มีสีแดงสวยงาม แต่ริมขอบเปลือกที่อ้าอยู่จะมีขนแข็ง คนล้านนาบางท้องถิ่นเรียกว่า ขนป้อ หากเกิดพลาดทำไปเหยียบขนป้อเข้าก็จะถูกขนป้อที่มแทงติดคาค้างเจ็บปวด ส่วนมากจะเป็นเด็กๆวิ่งเล่นไปมาในบ้านสมัยก่อน หากถูกขนป้อที่มต้องรีบเอาแหนบคีบออกแล้วใช้ข้าวเหนียวมากลึงดึงเอาส่วนที่เหลื่อออกอีกครั้งหนึ่ง ก็จะหายเจ็บ ก็ขอเล่าเรื่องป้อไว้เท่านี้ก่อนเนอนาย...

แหล่งข้อมูล

สัมภาษณ์พ่อลุง อายุ 56 ปี จำนวน 1 คน

ภาพต้นป้อหลวงบ้านสะลวง อ.แม่มริม จ.เชียงใหม่

โดย....นิคม พรหมมาเทพย์